

NATPISI OTOKA MOLATA (1479.–1899.)

Oleg PETROVIĆ
Pula

UDK 949.75:929.27“1479.–1899.” o. Molat
Pregledni rad

Primljeno: 21. XII. 2000.

Autor obrađuje natpise otoka Molata od prvog utvrđenog iz godine 1479. do godine 1899. Ova problematika, koja je najvećim dijelom rezultat terenskog istraživanja, do danas, osim nekih fragmentarnih primjera, nije uopće sistematski obrađena.

Iz prezentacije epigrafskog fonda uočavamo skromniju produkciju natpisa, što je uvjetovano sporim demografskim i ekonomskim razvojem otoka. Analizirajući namjensku izradbu epigrafskih spomenika, uočavamo najčešću prisutnost nadgrobnih natpisa. Osim ovog tipa natpisa, u manjem opsegu nailazimo na natpise na krunama cisterni, nadvratnicima, oltarima, kamenicama za ulje i crkvenim zvonima.

Na natpisima su zastupljene dvije vrste pisma – češće latinica, a glagoljica tek u dva slučaja iz XVI. i XVIII. stoljeća. Talijanski jezik, odnosno venecijanski dijalekt karakterističan je za mletačku vladavinu, prvu austrijsku upravu, francusku okupaciju i drugu austrijsku upravu do šezdesetih godina XIX. stoljeća, kada se budi hrvatska nacionalna svijest i hrvatski jezik u potpunosti zamjenjuje službeni talijanski. Posebno je bitno istaknuti hrvatski natpis u čakavskom dijalektu uklesan latiničnim slovima iz XVIII. stoljeća. Na latinskom jeziku registrirali smo samo jedan natpis iz XIX. stoljeća.

Kvaliteta izradbe epigrafskih spomenika i izbor materijala pokazuje ambijent provincijalne sredine. Uvjetovan je ekonomskim potencijalom naručitelja, koji nije bio velik. Epigrafski spomenici odražavaju skroman život otočkog čovjeka kroz minula stoljeća u malim sredinama kakva su naselja otoka Molata.

I. UVOD

Epigrafski spomenici su jedan od izvora za proučavanje povijesti i umjetničkih stilova otoka Molata. Ovaj rad je katalog natpisa s otoka Molata, koji prezentira sistematiziranu i obrađenu epigrafsku građu. Katalog je obuhvatio natpise od najstarijeg utvrđenog iz 1479. do godine 1899. Prema tom kriteriju u katalog nisu ušli natpisi nastali u XX. stoljeću jer nemaju kulturno-povijesnu vrijednost.

Najveći dio epigrafskog fonda je rezultat terenskog istraživanja, jer je do danas samo neznatan broj registriran u literaturi. Osim glagoljskih natpisa, valorizirani su i ostali latinični natpisi na latinskom, talijanskom i hrvatskom jeziku. Oni prezentiraju mnoštvo

lingvističkih, onomastičkih, socioloških, etnoloških, kronoloških, arhitektonskih i političkih podataka o otoku Molatu. Rasvjetljavaju društvenu strukturu, ekonomski potencijal, profesionalnu orijentaciju te prosvjetno-kulturni nivo otočkog stanovništva, ali istodobno pokazuju odraze europske povijesne scene na male sredine, kao što su naselja otoka Molata.

Poticaj da se objavi ovaj rad svakako je i zabrinutost nad devastacijom epigrafskih spomenika koji su prepušteni sami svom opstanku. Budući da su zapostavljeni od svih nadležnih struktura i bez zakonske zaštite, katalog je doprinos njihovu oživljavanju i jedini način da se na jednom mjestu sakupi sav do danas poznati fond epigrafske spomeničke baštine otoka Molata, što ne isključuje daljnja otkrića koja bi dopunila sadašnju situaciju s natpisima.

Fotografski materijal korišten u ovome radu potječe iz fototeke zadarskoga Konzervatorskoga odjela Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine te iz zbirke Petrović-Stamać koja se nalazi u Etnološkom odjelu Narodnoga muzeja u Zadru, a dio je snimljen od strane gosp. Filipa Šustića.

II. TIPOLOGIJA NATPISA

Analizirajući namjenu epigrafskih spomenika, dolazimo do činjenice o najvećem broju nadgrobničkih natpisa. Natpisi se urezuju u nadvratnike, gdje nam redovito otkrivaju datum izgradnje dotičnog objekta pa čak i ime graditelja. Osim nadgrobničkih i nadvratničkih natpisa kao najprisutnijih, zastupljeni su i natpisi na krunama cisterni, kamenicama za ulje, oltarima i crkvenim zvonima. Osim natpisa klesanih najčešće u kamenu, registrirali smo i natpise na metalu i drvu.

U periodu mletačke vladavine najzastupljeniji su *nadgrobni natpisi*. Nadgrobne ploče pravokutnog oblika, izrađene od bijelog vapnenca, locirane su u pločnik crkve ili u grobište uz crkvu. Zastupljena su dva tipa nadgrobničkih ploča. Jedne su jedinstvene ploče bez ikakvih dekorativnih elemenata. Takve su grobnice redovito s glagoljskim natpisima. Drugi tip grobnica su one većih dimenzija, sastavljene od dvaju dijelova, prvog nepomičnog na kojem je uklesan natpis, redovito na talijanskom jeziku, i drugog pomičnog za polaganje mrtvog tijela. Ove nadgrobne ploče jednostavne su izrade sa stiliziranim vegetabilnim ornamentima na rubnom vijencu. Nadgrobni natpisi često su stereotipni, informiraju nas o datumu i imenu naručitelja. U najvećem broju slučajeva radi se o svećeničkom staležu, međutim, registrirali smo i jedan slučaj gdje je naručitelj vojna osoba. Grobnice u XIX. stoljeću reproduciraju ranije spomenuti tip nadgrobničkih ploča. Formula teksta se bitnije ne mijenja. Uz svećenička lica javljaju se kao naručitelji grobnica osobe iz formiranog trgovačkog sloja.

Nadvratni natpisi ne javljaju se često kao nadgrobni natpisi. Najčešće su to brojevni natpisi s podatkom o datumu izgradnje dotičnog objekta. Najstariji natpis na otoku Molatu pripada skupini brojevničkih natpisa. Riječ je o natpisu iz godine 1479., koji se odnosi na godinu izgradnje župne crkve Gospe od Pohođenja u Molatu. U Zapuntelu smo registrirali nadvratni natpis iz 1562., što je najstariji natpis na stambenim objektima. U Molatu smo

prve nadvratne natpise na stambenim objektima registrirali tek u XVIII. stoljeću. Sadrže samo podatak o datumu izgradnje dotičnog objekta, osim natpisa iz 1759. koji sadrži i ime naručitelja uz popratni tekst. Uz jedini nadvratni natpis s tekстом iz 1759. u Molatu, registrirali smo tek dva tekstualna natpisa iz 1562. i 1839. na nadvratnicima u Zapuntelu. Nadvratni natpisi s konca XIX. stoljeća redovito su brojevni. Zastupljeni su na privatnim objektima, ali i na društvenim, kao brojevni natpis iz 1895. na nadvratniku školske zgrade u Molatu.

U treću skupinu natpisa uvrstili smo *natpise na krunama cisterni*. Do početka XIX. stoljeća na krunama cisterni se ne urezuju natpisi. Iako su kamene krune cisterni do konca XIX. stoljeća zastupljene u sva tri naselja (Brgulje 3, Molat 10, Zapuntel 3), s natpisima su locirane samo u Molatu. Do konca XIX. stoljeća cisterne su locirane uz stambeni objekt, najčešće se nadovezuju na balatorij. Visina cisterne sukladna je visini prizemlja kuće. Koncem XIX. stoljeća cisterne su locirane nekoliko metara dalje od stambenog objekta, ukopane su i visina im je do razine zemljišne površine; omeđene su niskim zidom. Krune su kružnog oblika, izrađene su od kamena s laganim sužavanjem ka dolje. Sama kruna postavljena je na površinu kvadratnog postamenta. Veoma su jednostavne izradbe bez posebnih dekorativnih elemenata, osim istaknutog vijenca koji se na stranicama polukružno oblikuje, a na kutnim završetcima je zaobljen. Natpisno polje se nalazi na licu krune obično uokvireno istaknutim vijencem, dok se natpisi iz konca XIX. stoljeća nalaze na prednjoj stranici vijenca krune. Osim kamenih kruna cisterni, od konca XIX. stoljeća počinju se graditi od cigle, koje će u XX. stoljeću potpuno prevladati.

Kamenice za ulje su se veoma često upotrebljavale na otoku. Gotovo je svaka obitelj raspolagala s jednom do dvije kamenice. Imućnije obitelji imale su i po četiri. Najčešće su izrađivane od bijelog vapnenca, pravokutnog su oblika i raznih dimenzija. Na njima su veoma rijetko natpisi.

Oltarni natpisi se pojavljuju tek u drugoj polovici XIX. stoljeća. Urezuju se na stipesima oltara ili na apliciranim pločicama. Vjerodostojni su svjedoci duboke religioznosti pojedinaca i otočkog stanovništva u cjelini.

Zastupljeni *natpisi na metalu* karakteristični su za crkvena zvana. Lijevani su u bronci. Prvotno su bili smješteni na preslicama sakralnih objekata, a izgradnjom zvonika u XX. stoljeću mijenjaju svoju prvobitnu lokaciju.

III. JEZIK I PISMO NATPISA

Prateći dugi razvoj natpisa na otoku Molatu od XV. do XIX. stoljeća, može se zamijetiti kako jezik evoluirao u kontekstu društvenih i političkih promjena.

Kroz dugi period mletačke vladavine na epigrafskim spomenicima je najzastupljeniji talijanski jezik, odnosno *venecijanski dijalekt*. Registrirali smo tek *dva glagoljska natpi-*

sa, u Molatu iz XVI. stoljeća¹ i u Zapuntelu iz XVIII. stoljeća.² Posebno je dragocjen natpis iz 1759. na hrvatskom jeziku *cakavskog dijalekta* s latiničnim pismom. Iako je u četiristoljetnom razdoblju mletačke vladavine otok Molat izrazito hrvatska sredina, ipak je službeni jezik Mletačke Republike imao dominantan utjecaj na jezik natpisa.

Natpisi na talijanskom jeziku prisutni su kroz prvu austrijsku vladavinu i francusku okupaciju. U periodu druge austrijske vladavine talijanski utjecaj na natpisima osjeća se do konca šezdesetih godina XIX. stoljeća. Osim talijanskog jezika registrirali smo tek jedan natpis na *latinskom jeziku* iz godine 1869.

Hrvatski nacionalni preporod u Dalmaciji s proklamiranim nacionalnim idejama započeo je ovdje svoju afirmaciju šezdesetih godina XIX. stoljeća. Paralelno s hrvatskim nacionalnim pokretom iščezavaju talijanski natpisi na otoku Molatu.

Jezik na natpisima konstantno dijeli sudbinu društveno-političkih gibanja cijele Dalmacije. Vjerodostojan je pokazatelj vitalnog povijesnog hoda otočkog čovjeka kroz minula stoljeća.

IV. NATPISI KAO POVIJESNI IZVORI

Kad se sva epigrafska građa otoka Molata sakupi, obradi i datira, ocrtava se kronološka ljestvica koja nas dovodi do relevantnih zapažanja i zaključaka. Na toj kronološkoj ljestvici ne uočavamo epigrafske spomenike do *XV. stoljeća*. Iz tog je stoljeća registriran tek jedan natpis iz godine 1479., koji se odnosi na datum gradnje župne crkve Gospe od Pohođenja u Molatu.

U *XVI. stoljeću* evidentirana su tri natpisa: dva u Molatu – glagoljski natpis Petrice Štrigalića u sakristiji župne crkve Gospe od Pohođenja u Molatu i brojevni natpis na zvonu iz godine 1533. lociran na preslici kapele Gospe od Karmela³ – te jedan u Zapuntelu – nadvratni natpis iz 1562. na kuriji Petrović.

U *XVII. stoljeću* nije zastupljen niti jedan primjer epigrafskih spomenika, dok u *XVIII. stoljeću* bilježimo porast. Na otoku Molatu u *XVIII. stoljeću* povećava se broj svećeničkih zvanja, što je kao posljedicu imalo povećani fond natpisa. Osim epigrafskih spomenika naručenih od svećeničkih lica, tek je malen broj naručen od svjetovnih osoba. U Molatu smo registrirali jedanaest natpisa iz *XVIII. stoljeća*. Najviše su zastupljeni nadgrobni natpisi naručeni najvećim dijelom od svećeničkog staleža. Osim nadgrobni natpisa zastupljeni su nadvratni natpisi i natpisi na kamenicama za ulje. Na natpisima su zastupljena prezimena svećeničkih rodova Jentiličić, Mandić, Matezić, Mračić i Španić te svjetovna lica iz rodova Mračić i Žoržić. U Zapuntelu smo registrirali dva natpisa iz *XVIII. stoljeća*,

¹ V. CVITANOVIĆ, Glagoljica na zadarskim otocima, *Zbornik zadarskog otočja*, Zadar, 1974., str. 136; također i datacija gosp. Neda Grbina, istraživača glagoljske baštine zadarskog područja.

² L. JELIĆ, *Fontes historici liturgiae glagolito-romanae a XIII. ad XIX. saeculum: Sumptibus glagolitarum in Dalmatia (XVIII.–XIX. sec.)*, Veglae 1906., str. 116; B. FUČIĆ, *Glagoljski natpisi*, Zagreb, 1982., str. 384.

³ R. ŠUTRIN, *Zvona zadarske nadbiskupije*, (rukopis), bez paginacije.

a odnose se na grobnice svećeničkih rodova Petrović i Smoljan iz Ista.⁴ U Brguljama nisu zastupljeni natpisi iz navedenog perioda. Uzrok toj pojavi sve do početka XX. stoljeća treba tražiti u ekonomskim i demografskim razlozima, ali i u činjenici da je Brgulje do 1903. bilo zavisna kapelanija župe Molat⁵ te se do tog vremena stanovništvo Brgulja ukopavalo u molatsko grobište. Potencijalni naručitelji natpisa su pripadnici uskog imućnog sloja od samo triju rodova (Giričić, Maletić i Sabljčić).

Iz analiziranog razdoblja *mletačke vladavine (1409.–1797.)* na otoku Molatu je registrirano sedamnaest natpisa. Komparirajući ovaj faktografski podatak s prvim popisom stanovništva iz 1527. pa nadalje kroz XVI., XVII. i XVIII. stoljeće,⁶ dolazimo do zaključka o niskoj ekonomskoj razini otočkog stanovništva u razdoblju mletačke vladavine. Analizirajući broj svećeničkih zvanja u istom razdoblju i uspoređujući ga s produkcijom epigrafskih spomenika naručenih od istog staleža, dolazimo do poražavajućih zaključaka i o niskom ekonomskom nivou otočkog klera, s izuzetkom pojedinih svećenika koji su uživali blagostanje župničke službe.

U razdoblju *prve austrijske vladavine (1797.–1806.) i francuske okupacije (1806.–1813.)* registriran je minoran broj natpisa. Rast epigrafskih spomenika se ne primjećuje; u tom je pogledu nastavak kontinuiteta iz perioda mletačke vladavine. Na natpisima su zastupljena prezimena svećeničkih rodova Abelić i Mikuličin iz Molata. Iz ovog razdoblja je i natpisno polje na kruni cisterne svećeničkog roda Mirković iz Zapuntela, ali natpis je s vremenom nestao.

Za vrijeme *druge austrijske vladavine (1813.–1918.)* registriran je znatan porast epigrafskog fonda s obzirom na ubrzanije raslojavanje otočkog stanovništva. Ova pojava je posebno vidljiva u Molatu, gdje se u prvoj polovici XIX. stoljeća formira trgovački sloj (Magaš, Mandić, Mandić-Rolov, Mavar-Božulić, Stamać i Španić),⁷ brodovlasnički sloj (Lovretić, Matešić),⁸ uz već formiran svećeničko-posjednički sloj (Abelić, Jentiličić, Lovretić, Matešić, Mikuličin, Mračić-Gegin, Mavar-Božulić, Pavlov, Španić-Kovačev, Španić-Mihoviljev).⁹ Dvadesetih godina XIX. stoljeća cisterne s natpisima grade svećenici iz roda Lovretić, Pavlov i Španić-Kovačev, dok svećenici iz roda Mavar-Božulić 1865. grade grobnicu. Trgovačka obitelj Magaš podiže 1849. grobnicu, a 1869. daje najveću svotu novaca za oltar Gospe od Karmela u istoimenoj kapeli. Prva grobnica s hrvatskim natpisom iz 1895. trgovačke je obitelji Stamać; ona postaje jezgra novog groblja u Molatu. Iste godine sagrađena je i nova školska zgrada.

⁴ B. FUČIĆ, 1982., str. 384.

⁵ K. DRAGANOVIĆ, *Opći šematizam Katoličke crkve u Jugoslaviji*, Sarajevo, 1939., str. 263.

⁶ A. R. FILIPI, Kretanje broja stanovništva zadarskog otočja, II. Ostali otoci, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. VI–VII, Zagreb, 1960., str. 140–143; Š. LJUBIĆ, *Commissiones et relationes Venetae*, tom. I, Zagrabiae 1876., str. 220.

⁷ Državni arhiv Zadar (DAZd), Spisi obitelji Zanchi (SOZ), kut. 7, Sindacato di Selve 1855; DAZd, Matična knjiga vjenčanih Molat (MKVM) od 21. X. 1825. do 11. II. 1858., br. 619, l. 23v, 29v.

⁸ DAZd, Spisi obitelji Lantana (SOL), svež. 12.

⁹ DAZd, SOZ, kut. 7, Sindacato di Selve 1855; usmeni podatak gosp. Stanka Parade iz Molata.

U Zapuntelu, mjestu koje proživljava sporiji demografski i ekonomski razvoj od Molata, nailazimo i na manji broj natpisa. Razvojem pomorstva od dvadesetih godina XIX. stoljeća, dio stanovništva (obitelji Laleta, Mirković, Petrović, Radov i Tomičić) počinje graditi kuće, skladišta i gatove u Portu.¹⁰ Prvu kuću gradi 1839. kapetansko-brodovlasnička obitelj Petrović. Mještani 1881. naručuju crkveno zvono, a 1899. podižu oltar posvećen Gospi Lurdskoj.

V. KATALOG NATPISA

1. LOKACIJA: Molat, župna crkva Gospe od Pohođenja.
DATACIJA: 1479.
TIPOLOGIJA: nadvratni natpis.
MATERIJAL: bijeli vapnenac.
DIMENZIJE NADV RATNIKA: 138 x 17 cm.
NATPIS:

1479

OPIS: Datum izgradnje prve faze župne crkve Gospe od Pohođenja (usp. sl. 1). U shematizmima zadarske nadbiskupije navodi se kako je župna crkva u Molatu izgrađena 1449.¹¹ Međutim, u dosadašnjim znanstvenim istraživanjima nije se naišlo na izvorni dokument koji bi potvrdio navedeni datum.

2. LOKACIJA: Molat, sakristija župne crkve Gospe od Pohođenja.
DATACIJA: XVI. stoljeće.¹²
TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.
MATERIJAL: smeđi vapnenac.
DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 182 x 75 cm.
TRANSLITERIRANI GLAGOLJSKI NATPIS:

TO E POKO
INOGA P
ETRICE Š
TRIGALI
ĆA G(R)OB

¹⁰ Usmeni podatak kap. Ivana Deroka, kroničara Zapuntela.

¹¹ *Schematismus seu status personalis et localis archidioecesis Jadertinae pro anno domini 1887.*, Jaderae 1887., str. 55.

¹² V. CVITANOVIĆ, 1974., str. 136; također i datacija gosp. Neda Grbina.

OPIS: Jednostavna nadgrobna ploča bez dekorativnih elemenata. Tekst je urezan uglatom glagoljicom.

3. LOKACIJA: Molat, preslica kapele Gospe od Karmela.
DATACIJA: 1533.
TIPOLOGIJA: natpis crkvenog zvona.
MATERIJAL: bronca.
DIMENZIJE ZVONA: promjer 38 cm.
NATPIS:

D M F MDXXXIII

OPIS: Na crkvenom zvonu malih dimenzija aplicirane su stilizirane figure sv. Ivana Krstitelja, Raspeća, Bogorodice s djetetom i sv. Nikole biskupa.¹³

4. LOKACIJA: Zapuntel, kurija Petrović.
DATACIJA: 1562.
TIPOLOGIJA: nadvratni natpis.
MATERIJAL: bijeli vapnenac.
DIMENZIJE NADVRATNIKA: 105 x 30 cm.
DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: promjer 20 cm.
NATPIS:

I · H · S
· 1 · 5 · 6 · 2 ·

OPIS: Datum izgradnje južnog dijela kurije Petrović. Iznad datuma je Kristov monogram na grčkom jeziku I(ESUS) H(RISTOS) S(OTER), a iz slova H izlazi križ. Monogram označuje kršćansku kuću. Natpisno polje je uokvireno kružnicom. Nadvratnik je okarakteriziran manirističkim formama. Polukružni vrh nadvratnika prema krajevima se valovito sužava.¹⁴ Iz prve, manirističke faze kurije Petrović sačuvao se na prvom katu sjeverne fasade jedan manji kvadratni prozorski otvor s polukružnim nadvratnikom (usp. sl. 2).

5. LOKACIJA: Zapuntel, sakristija crkve Male Gospe.
DATACIJA: 1712.
TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.
MATERIJAL: bijeli vapnenac.
DIMENZIJE NADGOBNE PLOČE: 69 x 95 cm.
TRANSLITERIRANI GLAGOLJSKI NATPIS:

¹³ R. ŠUTRIN, nav. rkp.

¹⁴ Novootkriveni natpis ispod bijele fasadeks boje od autora ovog članka godine 1999.

ČWIB (1712)
VO E GREB MENE
DON IVANA SM
OLANA I NEG(O)VI
REDI OD ISTA

OPIS: Jednostavna nadgrobna ploča bez dekorativnih elemenata (usp. sl. 3).

BIOGRAFIJA: Don Ivan Smoljan naručuje godine 1712. nadgrobnu ploču.¹⁵ Sagradio je godine 1721. bočni sjeverni oltar u crkvi sv. Mikule u Istu, danas posvećen Gospi Lurdskoj.¹⁶ Krizmani kum je godine 1730.¹⁷ Kapelan Ista je godine 1742.¹⁸ Iste godine podigao je glavni oltar sv. Mikule u istoimenoj crkvi u Istu.¹⁹

6. LOKACIJA: Molat, župna crkva Gospe od Pohođenja.

DATACIJA: 1720.

TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.

MATERIJAL: bijeli vapnenac.

DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 210 x 97 cm.

NATPIS:

SIG.D.NICOLO
MATEZICH
DI:MELADA
1720

OPIS: Nadgrobna ploča jednostavne izrade. Jedini dekorativni elementi su stilizirani četverolistni cvjetovi uokvireni okruglim medaljonom, smješteni na pojedinoj stranici u središnjem dijelu okvira po jedan (usp. sl. 4).

BIOGRAFIJA: Don Mikula Matezić prvi put se navodi kao vjenčani kum godine 1718., gdje se naziva "žakan". Upisao se 1720. u bratovštinu Sv. Duha u Božavi. U svećeničkoj službi se navodi godine 1722. Krsni kum je 1725. i 1726. Umro je 5. listopada 1730.²⁰

7. LOKACIJA: Molat, sakristija crkve Gospe od Pohođenja.

¹⁵ B. FUČIĆ, 1982., str. 384.

¹⁶ Isti, str. 201.

¹⁷ V. CVITANOVIĆ, *Svećenici (glagoljaši) župe Ist od XVIII. stoljeća do danas*, (rukopis), Veli Iž, 1951., str. 4.

¹⁸ C. F. BIANCHI, *Zara Christiana*, vol. III, Zara, 1879., str. 59.

¹⁹ B. FUČIĆ, 1982., str. 201.

²⁰ V. CVITANOVIĆ, *Svećenici (glagoljaši) iz župe Molat (Brgulje i Zapuntel) od XV. stoljeća do danas*, (rukopis), Veli Iž, 1948., str. 9.

DATACIJA: 1721.
TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.
MATERIJAL: bijeli vapnenac.
DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 79 x 67 cm.
NATPIS:

LGBRV
MCS 1721
SEPOLTVRA
DI DVM GOA
NE GENTILIC
IG DA MELADA
E OGNI VN CHISE SEP
E ISE PER MISCIEMES
E

OPIS: Jednostavna nadgrobna ploča bez dekorativnih elemenata (usp. sl. 5).
BIOGRAFIJA: Don Ivan Jentiličić (1663.–1748.)²¹ vjenčani je kum 1685., kada se navodi kao “žakan”. Sljedeće je godine opet vjenčani kum. Vicekapelan Zapuntela je godine 1692. Krizmani je kum 1702. Član je bratovštine Sv. Duha u Božavi 1712. i 1721. Kapelan Brgulja je od godine 1725. do 1727. Vjenčani kum je godine 1734.²²

8. LOKACIJA: Molat, kuća Jentiličić (Barićev).
DATACIJA: 31. VIII. 1759.
TIPOLOGIJA: nadvratni natpis.
MATERIJAL: bijeli vapnenac.
DIMENZIJE NADV RATNIKA: 142 x 45 cm.
DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 47 x 20 cm.
NATPIS:

1759 NA 31 AGVUSTA
OVO SV KVCHIE DON MIKV
LE XENTILICHA KOI BVDV
UXIVATI NEKA MOLE BOGA

OPIS: Hrvatski natpis lokalnog čakavskog dijalekta latiničkog pisma uokviren je karakterističnim baroknim pravokutnikom sa zaobljenim kutovima.

²¹ Nadbiskupski arhiv Zadar (NAZd), Matična knjiga mrtvih Molata i Brgulja (MKMMB) od 21. X. 1651. do 12. IV. 1823., I. 134.

²² V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 14.

BIOGRAFIJA: Don Mikula Jentiličić (1720.–1775.)²³ dok je bio “žakan”, upisao se u bratovštinu Sv. Duha u Božavi 1738. Vjenčani je kum 1742. Župnik je Molata od 1757. do 1775.²⁴ U tom razdoblju sagradio je kuću godine 1759., te 1762. grobnicu.²⁵ Zasigurno je najimućniji svećenik Molata u XVIII. stoljeću. Titulira se 1771. župnikom i izvanjskim vikarom.²⁶ Boravi u Karlobagu mjesec dana 1773.²⁷

9. LOKACIJA: Molat, župna crkva Gospe od Pohođenja.

DATACIJA: 20. XI. 1762.

TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.

MATERIJAL: bijeli vapnenac.

DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 220 x 97 cm.

DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 54 x 43 cm.

NATPIS:

ADI 20:NOVEMBRE
1762:CESTA:SEPOLTV
RA:EDI:ME:SIG:D:NI
COLO:XENTILICICH
DI:MELADA:PAROCO
E:DI TVTI:RELIOXI
DELA:MIA:CAXA

OPIS: Nadgrobna ploča sastavljena je od dvaju dijelova, prvog pomičnog na kojem je isklesan kalež, simbol svećenika, i drugog nepomičnog na kojem je natpis. Ploča je uokvirena rubnim vijencem. Na pojedinoj stranici u središnjem dijelu okvira uklesan je po jedan stilizirani četverolisni cvijet uokviren okruglim medaljonom (usp. sl. 6).

BIOGRAFIJA: Vidi kataložni broj 8.

10. LOKACIJA: Zapuntel, grobište uz crkvu Male Gospe.

DATACIJA: 20. I. 1763.

TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.

MATERIJAL: bijeli vapnenac.

DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 183 x 85 cm.

NATPIS:

ADI:20:GENARO

²³ NAZd, MKMMB, I. 205.

²⁴ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 15.

²⁵ Vidi kat. br. 9.

²⁶ C. F. BIANCHI, 1879., str. 59.

²⁷ NAZd, Extraordinarium (Extr.) ab anno 1769. ad annum 1800., vol. III, I. 157.

1763
QESTA:SEPOLTV
RA:EDI ME:SIGN
OR:DOM:SIMOM
PETROVIG:DI ZAN
PONTELO:E DI T
VTI:LIRELIOSI:DI
MIA CASA

OPIS: Nadgrobna ploča sastavljena je od dvaju dijelova, prvog pomičnog i drugog nepomičnog na kojem je uklesan natpis. Na pojedinoj stranici u središnjem dijelu okvira uklesan je po jedan stilizirani četverolisni cvijet uokviren okruglim medaljonom (usp. sl. 7).

BIOGRAFIJA: Don Šime Petrović krsni je kum u Molatu godine 1747., 1752. i 1758.²⁸ Godine 1760. produžuje obiteljsku kuriju prema zapadnoj strani. Uz sjeverni zid gradi cisternu s baroknom krunom te fortificirani objekt s puškarnicama pravokutnih oblika u prizemlju.²⁹ Krsni kum je godine 1762. God. 1763. naručuje grobnicu. Opet je krsni kum u Molatu godine 1764.³⁰ Kapelan Zapuntela 1771.³¹ Godine 1777. boravi dva mjeseca u Veneciji.³² Član je bratovštine Sv. Nedilje u Božavi godine 1784.³³ Umro je 18. prosinca 1795.³⁴

11. LOKACIJA: Molat, grobište uz župnu crkvu Gospe od Pohođenja.

DATACIJA: 1764.

TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.

MATERIJAL: vapnenački kamen.

DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 53 x 66 cm.

NATPIS:

1764
SEP. ?
D. GAVANE MANDI(C)H
E SVII EREDI

OPIS: Dio jednostavne nadgrobne ploče loše kvalitete.

²⁸ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 21.

²⁹ Datacija autora ovog članka; prva faza kurije Petrović iz 1562. opisana je u kat. br. 4.

³⁰ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 21.

³¹ C. F. BIANCHI, 1879., str. 62.

³² NAZd, Extr., vol. III, l. 277.

³³ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 21.

³⁴ Kapelanijski arhiv Zapuntel (KAZ), Don Anton Segarić, Godovnjak kapelanije Zapuntel, 1850., l. 92v.

BIOGRAFIJA: Don Ivan Mandić vjenčani je kum 1732., a krsni kum 1733. i 1735., kada se navodi kao “žakan”. Evidentiran je u bratovštini Sv. Duha u Božavi 1735. Don Ivan Mandić u svećeničkoj se službi navodi 1750., kada je “pokripio” jednog župljanina. Iste je godine vječani kum. Krsni kum je 1745., 1751. i 1753. Poginuo je u Egejskom moru 28. listopada 1758.³⁵

12. LOKACIJA: Molat, kuća Magaš.

DATACIJA: 1764.

TIPOLOGIJA: nadvratni natpis.

MATERIJAL: bijeli vapnenac.

DIMENZIJE NADV RATNIKA: 220 x 30 cm.

DIMENZIJE NATPISA: visina 7 cm.

NATPIS:

1764

OPIS: Datum izgradnje najstarije kuće Magaš, danas devastirane.

13. LOKACIJA: Molat, dvorište kuće Stamać (Mračić).

DATACIJA: 1765.

TIPOLOGIJA: natpis na kamenici za ulje.

MATERIJAL: bijeli vapnenac.

DIMENZIJE KAMENICE: 46 x 69 x 51 cm.

DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 27 x 24 cm.

NATPIS:

1765

CHAPITANO

ZORZICH

STELANG

DI MELADA

OPIS: Na jednostavnoj kamenici za ulje ističe se natpis koji sadrži podatke o datumu izradbe, zanimanju i imenu naručitelja (usp. sl. 8).

14. LOKACIJA: Molat, kuća Bašić.

DATACIJA: 1766.

TIPOLOGIJA: nadvratni natpis.

MATERIJAL: bijeli vapnenac.

DIMENZIJE NATPISA: visina 6 cm.

³⁵ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 7.

NATPIS:

1766

OPIS: Datum izgradnje kuće Bašić. Primjer tradicijske arhitekture jednostavne fasade. S balatorija, koji je natkriven trijemom, ulazi se na prvi kat. Kuća je danas renovirana (usp. sl. 9).

15. LOKACIJA: Molat, dvorište kuće Barićev.
DATACIJA: XVIII. stoljeće.
TIPOLOGIJA: natpis na kamenici za ulje.
MATERIJAL: bijeli vapnenac.
DIMENZIJE NADVRATNIKA: 52 x 62 x 46 cm.
DIMENZIJE NATPISA: 50 x 6 cm.
NATPIS:

M. P. SPAIN(IC)H

OPIS: Jednostavna kamenica za ulje manjih dimenzija s natpisom neidentificiranog člana roda Španić, vjerojatno svećenika, iznad kojeg je urezan križ (usp. sl. 10).

16. LOKACIJA: Molat, grobište uz župnu crkvu Gospe od Pohođenja.
DATACIJA: druga polovica XVIII. stoljeća.
TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.
MATERIJAL: bijeli vapnenac.
DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 178 x 71 cm.
NATPIS:

P.SIMEONE.MRACICH.PAROCHI.MELADA.SNI.ET.SVO.CES.SVI

OPIS: Na nadgrobnoj ploči je isklesan stilizirani lik svećenika u ležećem položaju, pre-križenih ruku na prsima. Odjeven je u dalmatiku, a u lijevoj ruci drži manipul. Glava je naslonjena na jastuk. Nevješto ostvarenje lokalnog majstora svojom kvalitetom se ne izdiže iz provincijalnih okvira. Nije posebno vješt u tretiranju detalja.

BIOGRAFIJA: Don Šime Mračić (1748.–1808.)³⁶ vjenčani je kum dok je bio “žakan” 1767. Navodi se don Šime Gega, što je ime za jedan rod iz plemena Mračić.³⁷ Boravio je u

³⁶ NAZd, MKMMB, I. 240.

³⁷ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 11.

Veneciji godine 1794. i 1796.³⁸ Krsni kum je šest puta u vremenskom razmaku od 1771. do 1798.³⁹

17. LOKACIJA: Molat, grobište uz župnu crkvu Gospe od Pohođenja.

DATACIJA: ožujak 1773.

TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.

MATERIJAL: vapnenac.

DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 214 x 100 cm.

DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 40 x 39 cm.

NATPIS:

IO SARGENTE ZVANE
MRAZIC
A.1773.MARZO

OPIS: Narednik Ivan Mračić godine 1773. naručuje jednostavnu nadgrobnu ploču (usp. sl. 11).

18. LOKACIJA: Molat, cisterna kuće Mikuličin.

DATACIJA: 1799.

TIPOLOGIJA: natpis na kruni cisterne.

MATERIJAL: vapnenac.

DIMENZIJE KRUNE: 69 x 69 x 70 cm.

DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 25 x 25 cm.

NATPIS:

D(ON).G(IORGIO) M(ICULICIN)
1799

OPIS: Jednostavna kruna manjih dimenzija s istaknutim natpisnim poljem, iznad koje je isklesan križ.

BIOGRAFIJA: Don Jure Mikuličin je dva mjeseca hodočastio u Assisi godine 1778.⁴⁰ Krsni kum je 1781. Umro je 16. listopada 1800.⁴¹

19. LOKACIJA: Molat, cisterna kuće Abelić (Španić-Mihoviljev, danas Matulić).

DATACIJA: 1810.

TIPOLOGIJA: natpis na kruni cisterne.

³⁸ NAZd, Extr., vol. III, l. 483, 503.

³⁹ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 11.

⁴⁰ NAZd, Extr., vol. III, l. 299.

⁴¹ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 10.

MATERIJAL: kamen vapnenac.
DIMENZIJE KRUNE: 69 x 69 x 86 cm.
DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 23 x 25 cm.
NATPIS:

1810
D(ON):S(IMONE).A(BELICH)

OPIS: Jednostavna kruna cisterne postavljena na povišeni postament. Od dekorativnih elemenata uklesano je natpisno polje uokvireno dvostrukim vijencem, iznad kojeg je dvostruka kružnica. Kruna završava istaknutim vijencem, koji se polukružno oblikuje na stranicama, dok je na kutevima istaknuto izbačen (usp. sl. 12).

BIOGRAFIJA: Don Šime Abelić (1768.–1821.)⁴² je mladu misu celebrirao godine 1798.⁴³ Član je bratovštine sv. Bartula u Božavi 1812. Župnik je Molata od 1813. do 1821.⁴⁴

20. LOKACIJA: Molat, cisterna kurije Pavlov.
DATACIJA: 1820.
TIPOLOGIJA: natpis na kruni cisterne.
MATERIJAL: bijeli vapnenac.
DIMENZIJE NADVATNIKA: 69 x 69 x 79 cm.
DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 25 x 23 cm.
NATPIS:

D(ON).G(IORGIO).P(AVLOVICH)
1820

OPIS: Cisternu je sagradio godine 1820. don Jure Pavlović. Kao dekorativni elementi zastupljeni su geometrijski trokuti i kružnice na prednjoj strani vijenca (usp. sl. 13).

BIOGRAFIJA: Don Jure Pavlović (1786.–1843.)⁴⁵ vjenčani kum je pet puta u vremenskom rasponu od 1807. do 1819. Krsni kum je 1810. i 1816. Župnik Molata je od 1812. do 1813.,⁴⁶ a župnik Kolana 1824.⁴⁷

21. LOKACIJA: Molat, cisterna kurije Španić-Kovačev.
DATACIJA: početak XIX. stoljeća.

⁴² NAZd, MKMMB, l. 271.

⁴³ NAZd, Extr., vol. III, l. 540.

⁴⁴ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 3.

⁴⁵ DAZd, Matična knjiga mrtvih Molat (MKMM) od 24. VIII. 1825. do 9. IV. 1856., br. 620, l. 38.

⁴⁶ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 11.

⁴⁷ C. F. BIANCHI, 1879., str. 43.

TIPOLOGIJA: natpis na kruni cisterne.
MATERIJAL: kamen vapnenac.
DIMENZIJE KRUNE: 62 x 67 x 79 cm.
NESTALI NATPIS:

D(ON). (?) S(PANICH).

OPIS: Kruna s natpisnim poljem iznad kojeg je uklesan križ.

BIOGRAFIJA: Iz svećeničkog roda Španić-Kovačev početkom XIX. stoljeća neidentificirani svećenik gradi cisternu uz obiteljsku kuriju. Od svih svećeničkih rodova Molata rod Španić-Kovačev je gospodarski bio najimućniji. Španići-Kovačevi posjedovali su zemljišta u molatskom, zapuntelskom i lukoranskom polju.⁴⁸

22. LOKACIJA: Molat, cisterna kurije Lovretić (Parada).

DATACIJA: 1829.
TIPOLOGIJA: natpis na kruni cisterne.
MATERIJAL: kamen vapnenac.
DIMENZIJE KRUNE: 69 x 69 x 58 cm.
DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 20 x 17 cm.
NATPIS:

D(ON).S(IMEONE).

α Ω

L(OVRETICH).

1829

OPIS: Cisternu je sagradio 1829. don Šime Lovretić. Manjih je dimenzija. Natpisno polje je uokvireno vijencem iznad kojeg je uklesan križ (usp. sl. 14).

BIOGRAFIJA: Don Šime Lovretić (1778.–1861.)⁴⁹ boravi tri mjeseca 1806. u Lošinj u Rijeci te mjesec dana na Trsatu.⁵⁰ Kapelan Brgulja je od godine 1814. do 1826. Član je bratovštine Sv. Duha u Božavi 1823.⁵¹

23. LOKACIJA: Molat, konoba Lovretić (Parada).

DATACIJA: 1830.
TIPOLOGIJA: brojevni natpis na zapadnom zabatu krova.

⁴⁸ DAZd, SOZ, kut. 7, Sindacato di Selve 1855; usmeni podatak o nestalom natpisu gosp. Stanka Parade iz Molata.

⁴⁹ DAZd, MKMM od 1856. do 1882., br. 1689, l. 8.

⁵⁰ NAZd, Extr. ab anno 1800. ad annum 1858., vol. IV, l. 138, 324.

⁵¹ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 6.

MATERIJAL: žbuka.
DIMENZIJE NATPISA: visina 9 cm.
NATPIS:

1830

OPIS: Datum izgradnje konobe Lovretić, koja s jugozapadne strane omeđuje dvorište Lovretić, podignuta od don Šime Lovretića.

24. LOKACIJA: Porat zapuntelski, kuća Petrović.
DATACIJA: 1839.
TIPOLOGIJA: nadvratni natpis.
MATERIJAL: bijeli vapnenac.
DIMENZIJE NADV RATNIKA: 186 x 19 cm.
NATPIS:

GIVE PETROVICH E FR(ATE)LI
FECERO QUESTA CASA
E MOLO L' ANNO 1839

OPIS: Na središnjem dijelu nadvratnika natpis je uokviren pravokutnikom sa zaobljenim kutevima, što je tipična barokna forma (usp. sl. 15).

BIOGRAFIJA: Brodovlasnik i posjednik Ivan Petrović rođen je 24. VI. 1799. od oca Mate i majke Kate rođ. Giričić iz Brgulja.⁵² Nasljeđuje obiteljsko imanje od svog strica Šime Petrovića, posjednika i općinskog vijećnika Silbe. Godine 1820. vlasnik je gajete "San Pietro" 2 t/n; kasnije kupuje još jednu gajetu i braceru za malu obalnu plovidbu.⁵³ Vlasnik je dviju kuća u Zapuntelu godine 1824.⁵⁴ Ženi se Matijom Laleta 26. XI. 1828.⁵⁵ Sljedeće godine rodio mu se prvi sin Ivan koji je umro s osamnaest godina.⁵⁶ Drugi sin Petar rođen je 18. II. 1834., naslijedio je očevo imanje, a umro je 18. II. 1884.⁵⁷ Ivan Petrović krsni je kum 1836.⁵⁸ Dvije godine kasnije rodila mu se kći Marija (umrla 4. II. 1882.), kao treće i posljednje dijete.⁵⁹ Konačno, godine 1839. gradi kuću s gatom u zapuntelskom Por-

⁵² DAZd, Matična knjiga vjenčanih Zapuntel (MKVZ) od 15. XI. 1826. do 2. X. 1845., br. 1553, l. 2.; 60.

⁵³ DAZd, SOL, svež. 12; 60.

⁵⁴ DAZd, Mapped Catastali esistenti nel R. Archivio di Stato compilate nell'anno 1830. (Mappe), br. 233, Zapuntello, 1824., l. II.

⁵⁵ DAZd, MKVZ, br. 1553, l. 2.

⁵⁶ DAZd, Matična knjiga krštenih Zapuntela (MKKZ) od 10. III. 1699. do 29. V. 1836., kut. 1551, l. 95; KAZ, Godovnjak.

⁵⁷ DAZd, MKKZ, kut. 1551, l. 98; DAZd, MKMZ od siječnja 1852. do siječnja 1889., br. 1713, l. 30.

⁵⁸ DAZd, MKKZ, kut. 1551, l. 99.

⁵⁹ KAZ, Popis sastavljajućih osoba obitelji dušobrižništva Zapuntel 1883., l. 18.

tu. Kuću je sagradio s tri brata: Matom (1803.–1860.),⁶⁰ crkvenim poreznikom od 1850. do 1859.,⁶¹ Markom (1806.–1862.)⁶² i Josipom (1809.–1840.), oženjenim Lucom Giričić-Kaštelanić.⁶³ Ivan Petrović vjenčani je kum godine 1850. i 1852.⁶⁴ U izvješću kotarskog poglavara Frane Zanchija godine 1855. Ivan Petrović je najistaknutiji pripadnik imućnog sloja (“benestanti”) Zapuntela.⁶⁵ Osim već spomenute dvije gajete i bracere, Ivan Petrović posjeduje 100 ha zemljišta na kojem je zasađeno 20 000 trsova vinove loze.⁶⁶ Posjednik Ivan Petrović umire 4. IX. 1863.⁶⁷

25. LOKACIJA: Molat, grobište uz župnu crkvu Gospe od Pohođenja.

DATACIJA: 1849.

TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.

MATERIJAL: kamen vapnenac.

DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 200 x 91 cm.

NATPIS:

GIORGIO
MAGAS J(UNI)ORE
PER SE E SUOI ER(E)DI
1849

OPIS: Jednostavna nadgrobna ploča, sastavljena od dvaju dijelova bez dekorativnih elemenata.

BIOGRAFIJA: Trgovac Jure Magaš (1798.–1869.)⁶⁸ oženio se Marijom Stamać 10. XII. 1826.⁶⁹ Godine 1824. posjeduje kuću u Molatu.⁷⁰ Njegov sin i nasljednik trgovine Šime rođen je 4. II. 1833., a umro 20. XII. 1920.⁷¹ Konačno, godine 1849. gradi grobnicu za sebe i svoje nasljednike. Vjenčani kum je 1842., 1846., 1848., 1850., 1852., 1855. i 1856. Navodi se kao trgovac, kao i njegova žena Marija.⁷² Od šest trgovina u Molatu navo-

⁶⁰ DAZd, MKMZ, br. 1713, l. 4.

⁶¹ KAZ, Financijski spisi kapelanije Zapuntel 1850.–1859.

⁶² DAZd, MKMZ, br. 1713, l. 7.

⁶³ KAZ, Godovnjak.

⁶⁴ DAZd, MKVZ od 13. IV. 1846. do 23. V. 1858., br. 1554, l. 1–2.

⁶⁵ DAZd, SOZ, kut. 7, Sindacato di Selve 1855.

⁶⁶ Usmeni podatak kap. Ivana Deroka, kroničara Zapuntela.

⁶⁷ DAZd, MKMZ, br. 1713, l. 7.

⁶⁸ DAZd, MKMM, br. 1689, l. 21.

⁶⁹ DAZd, MKVM, br. 619, l. 2.

⁷⁰ DAZd, Mapped, br. 109, Melada, 1824., l. XII.

⁷¹ Župni arhiv Molat (ŽAM), Naznačenje osoblja obitelji župe Molat (Naznačenje), l. 91.

⁷² DAZd, MKVM, br. 619, l. 17, 21, 23.

di se i trgovina Jure Magaša u izvješću kotarskog poglavara Frane Zanchija godine 1855.⁷³ U tom razdoblju sagradio je kuću u molatskoj Lučini. Poklanja najviše novca godine 1869. za kupnju oltara Gospe od Karmela u istoimenoj kapeli.⁷⁴

26. LOKACIJA: Molat, grobište uz župnu crkvu Gospe od Pohođenja.

DATACIJA: 1865.

TIPOLOGIJA: nadgrobní natpis.

MATERIJAL: kamen vapnenac.

DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 198 x 95 cm.

DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 58 x 47 cm.

NATPIS:

QUI GIACE
GIORGIO BOXULICH
FU PAROCCO A BIBIGNE
NATO A MELADA
MORTO DELL ANNO 1853
E D. SIMEONE MAVAR
PAROCCO DI MELADA
NATO A RAVA
1865

OPIS: Nadgrobná ploča sastavljena od dvaju dijelova, prvog pomičnog i drugog nepomičnog na kojem je uklesan natpis. Ploča je uokvirena rubnim vijencem. Na pojedinoj stranici u središnjem dijelu okvira uklesan je po jedan stilizirani četverolisni cvijet uokviren okruglim medaljonom (usp. sl. 16).

BIOGRAFIJA I.: Don Jure Božulić je 1816. vjenčani kum dok je bio “žakan”.⁷⁵ Zaređen je za svećenika 1820.⁷⁶ Župnik i dekan Bibinja je od godine 1821. do 1853. Umro je 15. srpnja 1853.⁷⁷

BIOGRAFIJA II.: Don Šime Mavar (1795.–1873.)⁷⁸ iz Rave krsni je kum 1820. i 1821.⁷⁹ Zaređen je za svećenika 8. listopada 1829.⁸⁰ Iste godine dobiva dozvolu celebrirati primicije.⁸¹ Župnik Molata je od godine 1830. do 1866.⁸²

⁷³ DAZd, SOZ, kut. 7, Sindacato di Selve 1855.

⁷⁴ Vidi kat. br. 27.

⁷⁵ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 5.

⁷⁶ NAZd, Extr., vol. IV, l. 330.

⁷⁷ V. CVITANOVIĆ, 1948., str. 5.

⁷⁸ DAZd, MKMM, br. 1689, l. 30.

⁷⁹ V. CVITANOVIĆ, *Svećenici (glagoljaši) župe Rava od XV. stoljeća do danas*, (rukopis), Veli Iž, 1948., str. 4.

⁸⁰ *Schematismus cleri et animarum archidioecesis metropolitanae Jadrensis ineunte anno 1856.*, str. 60.

⁸¹ NAZd, Extr., vol. IV, l. 330.

27. LOKACIJA: Molat, kapela Gospe od Karmela.

DATACIJA: 1869.

TIPOLOGIJA: oltarni natpis.

MATERIJAL: drvo.

DIMENZIJE NATPISNE PLOČE: 35 x 25 cm.

NATPIS:

GEORGIUS MAGAS
NEC NON ALII MALETENSIS
HANC ARAM
AD HONOREM B. M. V. DE CARMELO
ANNO DNI MDCCCLXIX
P. P.

OPIS: Trgovac Jure Magaš i ostali Molaćani 1869. naručuju za kapelu Gospe od Karmela drveni oltar posvećen naslovniku kapele. Oltar je izrađen u jonskom stilu. Tri niše odijeljene su jonskim stupovima. U središnjoj niši smještena je skulptura sv. Karla Boro-mejskog, a s lijeve strane skulptura sv. Mateja Evanđeliste. Natpisna pločica je aplicirana iznad središnje niše. Kao dekorativni elementi zastupljene su glave s krilima anđela serafina (usp. sl. 17).

28. LOKACIJA: Zapuntel, zvonik crkve Male Gospe.

DATACIJA: 1881.

TIPOLOGIJA: natpis na crkvenom zvonu.

MATERIJAL: bronca.

DIMENZIJE ZVONA: promjer 54 cm.

NATPIS:

LIEVNICA ZVONA JAKOVA CUKROVA
SPLJET 1881

OPIS: Na crkvenom zvonu manjih dimenzija aplicirane su figure Uznesenja Blažene Djevice Marije, sv. Josipa, Sv. Križa i sv. Antuna Padovanskog. Dekorirano je stiliziranim vegetabilnim ornamentima.

29. LOKACIJA: Molat, mjesno groblje.

DATACIJA: 1888.

TIPOLOGIJA: natpis na križu.

MATERIJAL: kamen vapnenac.

⁸² C. F. BIANCHI, 1879., str. 59.

DIMENZIJE KRIŽA: 215 x 117 cm.
NATPIS:

INRI
—
1888

OPIS: Datum izradbe jednostavnog križa većih dimenzija. Natpis INRI urezan je u gornjem, a godina u donjem vertikalnom dijelu križa.

30. LOKACIJA: Molat, školska zgrada.
DATACIJA: 1895.
TIPOLOGIJA: nadvratni natpis.
MATERIJAL: bijeli kamen.
DIMENZIJE NADV RATNIKA: 148 x 18 cm.
DIMENZIJE NATPISA: visina 7 cm.
NATPIS:

1895

OPIS: Datum izgradnje zgrade Pučke mješovite škole. Do izgradnje školske zgrade nastava se održavala u kući Mandić.

31. LOKACIJA: Molat, mjesno groblje.
DATACIJA: 1895.
TIPOLOGIJA: nadgrobni natpis.
MATERIJAL: kamen vapnenac.
DIMENZIJE NADGROBNE PLOČE: 217 x 95 cm.
DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 42 x 35 cm.
NATPIS:

SAGRADIO
ŠIME STAMAĆ
ZA
SVOG OTCA
1895

OPIS: Jednostavna nadgrobna ploča dvostepenastog nivoa s istaknutim natpisnim poljem. Grobnica trgovca Ivana Stamaća je nukleus novog groblja.

BIOGRAFIJA I.: Otac Šime Stamaća je Ivan Stamać, za koga je grobnica i sagrađena. Rođen je 13. XII. 1808. od oca Šime i majke Marije rođ. Matulić iz Molata.⁸³ Vjenčani kum je godine 1844., 1848., 1849., 1855., 1858.⁸⁴ Naslijedio je očevu kuću br. 10.⁸⁵ Pripadnik je novoformiranog trgovačkog sloja Molata. Tako su u izvješću kotarskog poglavara Frane Zanchija godine 1855. od šest trgovina u Molatu tri registrirane, a među njima je i trgovina Ivana Stamaća.⁸⁶ Doživjevši duboku starost, umire 16. VII. 1895.⁸⁷

BIOGRAFIJA II.: Sin Ivana Stamaća i Ivane rođ. Kozulić iz Ista Šime Stamać rođen je 21. XI. 1844.⁸⁸ U ratnoj mornarici carske Austrije navodi se od 1866.⁸⁹ Vjenčao se Katom Matešić iz Molata 19. X. 1868.⁹⁰ God. 1873. sklapa ugovor o vođenju poštanskog ureda s državnom poštom. Dobiva patent c. k. poštarskog majstora.⁹¹ Za vojne zasluge u c. k. ratnoj mornarici u Puli 1876. podijeljena mu je diploma i ratna medalja.⁹² Nakon smrti svog oca 1895., uz poštanski ured samostalno vodi naslijeđenu trgovinu, te proširuje opseg posla. Trguje izvan mjesta Molata u zadarskom području, te od Trsta do Boke kotorske. Uz veletrgovca i dioničara Šimu Magaša najimućniji je čovjek svog vremena u Molatu.⁹³ Akumuliranim kapitalom sagrađio je godine 1898. veliku kuću. Poštanski ured je iz očeve kuće prebacio u novu.⁹⁴ Već 1903. gradi grobnicu tipa kapele s dva nivoa polica. U zabatu krova je niša s polukružnim završetkom u kojoj je statua Gospe Lurdske.⁹⁵ Na vrhuncu svoje gospodarske moći veletrgovac Šime Stamać umire 26. X. 1909.⁹⁶

32. LOKACIJA: Molat, kuća Stamać.

DATACIJA: 1898.

TIPOLOGIJA: nadvratni natpis.

MATERIJAL: bijeli kamen.

DIMENZIJE NADVRATNIKA: 148 x 18 cm.

DIMENZIJE NATPISA: visina 7 cm.

⁸³ ŽAM, Naznačenje, l. 11.

⁸⁴ DAZd, MKVM, br. 619, l. 19, 21, 23, 29, 33.

⁸⁵ DAZd, Mapped, br. 109, Melada, 1824., l. XII.

⁸⁶ DAZd, SOZ, kut. 7, Sindacato di Selve 1855.

⁸⁷ ŽAM, Naznačenje, l. 11.

⁸⁸ Isto, l. 12.

⁸⁹ Etnološki odjel Gradskog muzeja Zadar (EOGMZ), Zbirka obitelji Petrović-Stamać (ZOPS), K. k. Kriegsmarine, Abschied, Matrose Stamać Simeone Giovanni, Pola, 1876.

⁹⁰ ŽAM, Naznačenje, l. 12.

⁹¹ DAZd, Obiteljski arhiv Petrović-Stamać, kut. 1, svež. 1, svešč. 1, Ugovor o osnivanju poštanskog ureda u Molatu 1873.

⁹² EOGMZ, ZOPS, Abschied 1876.

⁹³ Usmeni podatak gđe Veronike Stamać iz Molata.

⁹⁴ Vidi kat. br. 32.

⁹⁵ Natpis na obiteljskoj grobnici Stamać u Mjesnom groblju Molata.

⁹⁶ ŽAM, Naznačenje, l. 12.

NATPIS:

1898

OPIS: Datum izgradnje kuće Stamać, koju je izveo veletrgovac i vlasnik Ugovorne pošte Šime Stamać. Na pročelju prvog kata su četiri prozorska otvora. U prizemlju su dvojna vrata, jedna za privatni dio, a druga za poštanski ured, te dva prozorska otvora. Bočni zidovi raščlanjeni su s po dva prozorska otvora u prizemlju i na katu. Krov je četveroslivni. Stilski i prostorno kuća Stamać pripada reduciranom neoklasicističkom stilu.

BIOGRAFIJA: vidi kataložni broj 31.

33. LOKACIJA: Molat, cisterna vile Abelić (Gosetti).

DATACIJA: 1898.

TIPOLOGIJA: natpis na kruni cisterne.

MATERIJAL: bijeli kamen.

DIMENZIJE KRUNE: 85 x 85 x 82 cm.

DIMENZIJE NATPISA: visina 4 cm.

NATPIS:

1898

OPIS KRUNE: Dr. Kazimir Abelić sagradio je 1898. cisternu uz obiteljsku vilu (sagrađena 1894.). Kruna je kružnog oblika s dvostrukim vijencem i kružnim postamentom. Na pročelnoj strani krune uklesan je viteški grb obitelji Abelić.

OPIS GRBA: Na poligonalnoj ploči je uklesan viteški grb. U gornjem desnom polju štita iz valova viri trobrijeg, u gornjem lijevom polju prikazan je jedrenjak popraćen nadesno šesterokračnom zvijezdom. U donjem desnom polju nalazi se savijena ruka s mačem u šaci, a u četvrtom lijevom polju grifon okrenut udesno. U nakitu su dvije kacige s rešetkom (u austrijskoj heraldičkoj terminologiji XIX. stoljeća oznaka viteškog dostojanstva su dvije kacige), iz krune kao nakit rastući grifon, lijevo u nakitu nad krunom je jedrenjak. Heraldčki plaštevci su stilizirani (usp. sl. 18).

BIOGRAFIJA: Austrijsko viteštvo podijeljeno je ocu navedenog dr. Kazimira, Petru Abeliću, vitez u Reda željezne krune III. stupnja. Vit. Petar Abelić (1823.–1883.), veleposjednik, predsjednik trgovačko-obrtničke komore u Zadru, poslanik u Dalmatinskom saboru u kuriji gradova (1876.–1883.), općinski prisjednik Zadra,⁹⁷ je 29. svibnja 1880. uzdignut u nasljedni viteški stalež s pridjevom “von Melada”.⁹⁸ Muški plemićki rod Abelić izumire s dr. Kazimirom Abelićem 1921.⁹⁹ Veleposjed na otoku Molatu nasljeđuju njegovi nećaci dr.

⁹⁷ V. MAŠTROVIĆ, Abelić, Petar, *Hrvatski biografski leksikon od A do Bi*, sv. I., Zagreb, 1983., str. 3.

⁹⁸ Karl Fr. VON FRANK ZU DÖFERING, *Alt-Österreichisches Adels-Lexikon*, I Band (1823.–1918.), Wien, 1928.

⁹⁹ Natpis na obiteljskoj grobnici vit. Abelić-Molatski na Gradskom groblju Zadra.

Antonio i dr. Rugiero Gosetti,¹⁰⁰ nobili di Bassano,¹⁰¹ sinovi dr. Lorenza Gosettija i Klare rođ. Abelić, sestre dr. Kazimira Abelića.¹⁰²

34. LOKACIJA: Molat, cisterna kuće Magaš.

DATACIJA: 1899.

TIPOLOGIJA: natpis na kruni cisterne.

MATERIJAL: sivi vapnenac.

DIMENZIJE KRUNE: 69 x 70 x 73 cm.

DIMENZIJE NATPISNOG POLJA: 20 x 13 cm.

NATPIS:

ŠIME
MAGAŠ
1899

OPIS: Elegantna kruna cisterne kružnog oblika s istaknutim vijencem. Na prednjoj strani vijenca urezano je natpisno polje. Postament je kružnog oblika (usp. sl. 19).

BIOGRAFIJA: Šime Magaš rođen je 4. II. 1833. od oca Jure, imućnog trgovca, i majke Marije rođ. Stamać, također trgovkinje.¹⁰³ Najimućniji je čovjek svog vremena na otoku Molatu. Vlasnik je trgovine mješovite robe i gostionice u Molatu, gostionice u Zadru, 32 dionice Jadranske linijske plovidbe, te triju kuća u Molatu i jedne u Zadru, od kojih su dvije u Molatu naslijeđene od oca Jure Magaša.¹⁰⁴ Treću kuću, s cisternom iz 1899., je sam sagradio u Molatu uz očevu kuću. Kuća imitira tradicijski stil lokalne arhitekture. God. 1909. podiže grobnu kapelu na molatskom groblju.¹⁰⁵ Iste godine kupuje kip Gospe Karmelske za istoimeni oltar u kapeli Gospe Karmelske.¹⁰⁶ Sagradio je 1910. oltar Gospe od Ružarija u župnoj crkvi Gospe od Pohodenja.¹⁰⁷ U tom razdoblju čak se natječe na dražbi u Zadru za kupnju otoka Zverinca od plemićke obitelji Fanfogna. Vihor Prvog svjetskog rata (1914.–1918.) i promjena države uzrokuju gospodarski pad veletrgovca i dioničara

¹⁰⁰ Arhiv Općinskog zavoda za katastar i geodetske poslove Zadar, Posjedovni listovi katastarskih općina Molat br. 20 i Zapuntel br. 58, 1937.

¹⁰¹ DAZd, misc. svež. 196. poz. 9, Elenco e copie di carte e documenti relativi alla nobilitá della famiglia Gosetti di Bassano, Bassano, 1894., l. 1–20.

¹⁰² DAZd, misc. svež. 196. poz. 9, Genealogische Übersicht der familie Gosetti aus Zara, Zara, 1897.

¹⁰³ ŽAM, Naznačenje, l. 91.

¹⁰⁴ D. MAGAŠ, Prilog geografskim istraživanjima u zadarskoj regiji, *Radovi Zavoda JAZU u Zadru*, sv. 27–28, Zadar, 1981., str. 383; usmeni podatak gosp. Josipa Magaša iz Molata.

¹⁰⁵ Natpis na obiteljskoj grobnici Magaš na Mjesnom groblju Molata.

¹⁰⁶ ŽAM, Don Ivan Blasić, Ljetopis župe Molat-Brgulje od godine 1909., l. 2.

¹⁰⁷ Natpis na oltaru Gospe od Ružarija u župnoj crkvi Gospe od Pohodenja u Molatu.

Šime Magaša.¹⁰⁸ U takvim okolnostima umire 20. XII. 1920. u Molatu, gdje je i pokopan.¹⁰⁹

35. LOKACIJA: Zapuntel, crkva Male Gospe.

DATACIJA: 1899.

TIPOLOGIJA: oltarni natpis.

MATERIJAL: raznobojni mramor i bijeli kamen.

DIMENZIJE NATPISA: visina 5 cm.

NATPIS:

1899

OPIS: Datum izgradnje pobočnog oltara Gospe Lurdske. Oltar je izgrađen u korintskom stilu od višebojnog inkustriranog mramora u kombinaciji s bijelim kamenom. Po jedan korintski stup i pilastar omeđuju polukružnu nišu u kojoj je smješten kip Gospe Lurdske, u karakterističnoj ikonografiji.

¹⁰⁸ Usmeni podatak gosp. Josipa Magaša iz Molata.

¹⁰⁹ ŽAM, Naznačenje, l. 91.

VI. ZAKLJUČAK

Omjer između broja epigrafskih spomenika i broja stanovnika otoka Molata pokazatelj je niskog gospodarskog nivoa većine pučanstva. Na natpisima je zastupljen veoma *uski krug otočkih prezimena*. Veoma su rijetki slučajevi pojavljivanja istog prezimena na dva ili više natpisa. Gospodarska moć prenoseći se iz generacije u generaciju, u nekih rodova čak dva ili tri stoljeća, pripada uskom sloju stanovništva. U mletačkom periodu naručitelj epigrafskih spomenika uglavnom je svećenički stalež, uz poneku iznimku. U XVI. stoljeću zastupljeni su natpisi obitelji Štrigalić iz Molata i Petrović iz Zapuntela. Tek u XVIII. stoljeću navode se prezimena svećeničkih rodova Jentiličić, Mandić, Matezić, Mračić i Španić iz Molata te u Zapuntelu Petrović i Smoljan iz Ista. Vojne osobe registrirali smo iz rodova Mračić i Žoržić iz Molata. U XIX. se stoljeću, uz svećeničke osobe iz rodova Abelić, Lovretić, Mavar-Božulić, Mikulićin, Pavlov i Španić-Kovačev, češće susreću civilne osobe kao naručitelji. Zastupljeni su natpisi trgovačko-dioničarske obitelji Magaš iz Molata, trgovačko-činovničke obitelji Stamać iz Molata, posjedničko-brodovlasničke obitelji Petrović iz Zapuntela i viteške obitelji Abelić iz Zadra. Dakle, veoma uski sloj stanovništva naručuje natpise na svojim kućama, cisternama i grobnicama.

Osim natpisa privatnog karaktera povećanim standardom od druge polovice XIX. stoljeća, zastupljen je i natpis društvenog karaktera koji se odnosi na datum izgradnje školske zgrade u Molatu, ali i natpisi sakralnog karaktera, primjerice, na oltarima u crkvama Molata i Zapuntela, na crkvenim zvonima u Zapuntelu ili na križu novog groblja u Molatu, što je kontinuitet religioznog života koji po natpisima pratimo od XV. stoljeća.

Prateći *kvantitativnu skalu natpisa* kroz minula stoljeća, uočavamo malen broj natpisa u razdoblju mletačke vladavine. Broj natpisa se osjetno povećava u prvoj polovici XIX. stoljeća, a u drugoj polovici istog stoljeća neprestano ima uzlaznu putanju.

Kvaliteta izradbe epigrafskih spomenika ovisila je o gospodarskom potencijalu naručitelja. Najvećim dijelom riječ je o epigrafskim spomenicima skromnih umjetničkih ostvarenja, što je sukladno stupnju razvijenosti okoline u kojoj su nastali. Umjetnička ostvarenja izraženija su na oltarima, manje na grobnicama i krunama cisterni, dok na ostalim epigrafskim spomenicima umjetnička rješenja nisu ni primijenjivana. Od materijala najviše se upotrebljava kamen vapnenac, ali i kvalitetniji bijeli kamen i mramor. Crkvena zvona se izrađuju u bronci.

Natpisi svojim opsegom nisu dugi, najčešće su šturi i stereotipni. Većim dijelom su zastupljeni brojevnici natpisi. U ostalim slučajevima ne nailazimo na duži sadržaj. Većinom su predstavljeni podaci o imenu i prezimenu naručitelja, te datumu izradbe natpisa.

Najzastupljeniji *jezik na natpisima* do konca šezdesetih godina XIX. stoljeća je talijanski iako je otok Molat izrazito hrvatska sredina. Uzroke treba tražiti u izrazitim pomorskim kontaktima s Venecijom, ali i ostalom talijanskom obalom. Također, položaj otoka Molata izlaže ga većem utjecaju talijanskog elementa. Tek u nekim primjerima nailazimo na glagoljske natpise ili starije hrvatske natpise na latiničnom pismu. Od sedamdesetih godina XIX. stoljeća natpisi su redovito na hrvatskom jeziku u latiničnom pismu.

Bez obzira na kvantitetu i kvalitetu, natpisi od XV. do XIX. stoljeća predstavljaju *nezaobilazan izvor* za proučavanje kasnosrednjovjekovne i novovjekovne povijesti otoka Molata, ali su i odraz stilskih epoha od renesanse do klasicizma. U komparaciji s rukopisnim i tiskanim izvorima natpisi upotpunjuju povijesni mozaik otoka Molata u navedenom razdoblju.

PRILOZI

Sl. 1. Nadvratni natpis župne crkve Gospe od Pohođenja, Molat, 1479.

Sl. 2. Nadvratni natpis kurije Petrović, Zapuntel, 1562.

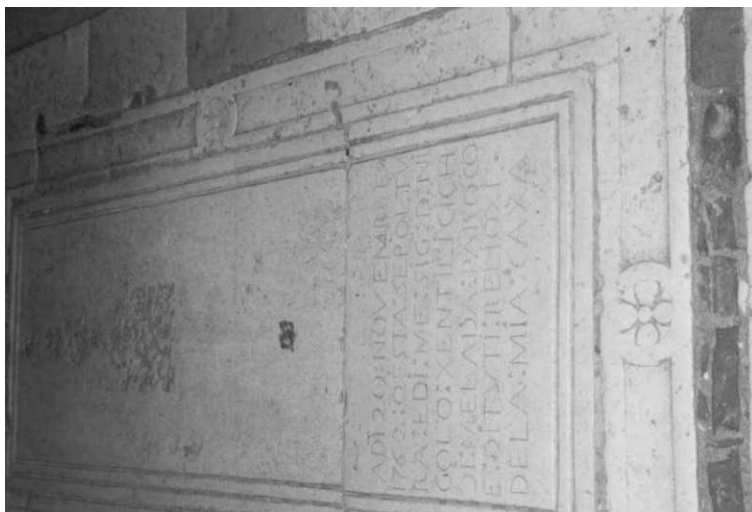
Sl. 3. Nadgrobni natpis don Ivana Smoljana iz Ista, Zapuntel, 1712.

Sl. 4. Nadgrobni natpis don Mikule Matezića, Molat, 1720.

Sl. 5. Nadgrobni natpis don Ivana Jentiličića, Molat, 1721.

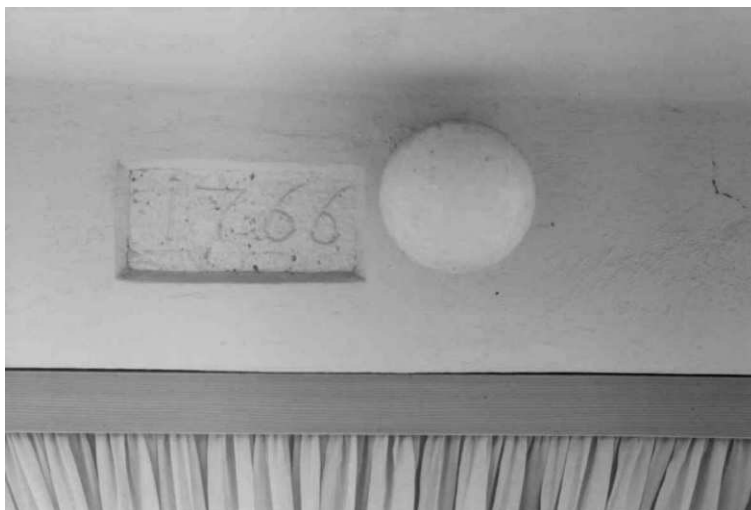
Sl. 6. Nadgrobni natpis don Mikule Jentiličića, Molat, 1762.

Sl. 7. Nadgrobni natpis don Šime Petrovića, Zapuntel, 1763.

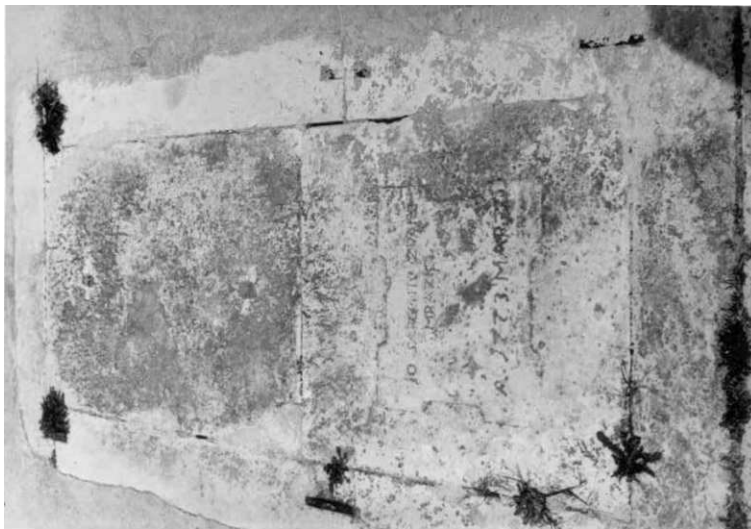
Sl. 8. Natpis na kamenici za ulje kapetana Žoržića, Molat, 1765.

Sl. 9. Nadvratni natpis kuće Bašić, Molat, 1766.

Sl. 10. Natpis na kamenici za ulje obitelji Španić, Molat, XVIII. st.

Sl. 11. Nadgrobní natpis narednika Ivana Mračića, Molat, 1773.

Sl. 12. Natpis na kruni cisterne don Šime Abelića, Molat, 1810.

Sl. 13. Natpis na kruni cisterne don Jure Pavlovića, Molat, 1820.

Sl. 14. Natpis na kruni cisterne don Šime Lovretića, Molat, 1829.

Sl. 15. Nadvratni natpis posjednika Ivana Petrovića, Porat zapuntelski, 1839.

Sl. 16. Nadgrobnii natpis don Jure Božulića i don Šime Mavara, Molat, 1865.

Sl. 17. Oltarni natpis trgovca Jure Magaša, kapela Gospe od Karmela, Molat, 1869.

Sl. 18. Natpis na kruni cisterne dr. Kazimira vit. Abelića, Molat, 1898.

Sl. 19. Natpis na kruni cisterne veletrgovca i dioničara Šime Magaša, Molat, 1899.

Oleg Petrović: INSCRIPTIONS ON THE ISLAND OF MOLAT
BETWEEN 1479 AND 1899

Summary

The author deals with the inscriptions on the island of Molat from the earliest one dating to 1479 to the year 1899. Up to now this problematic, which is in most part based on field work, has had no systematic elaboration excepting some fragmentary examples.

Going by the presentation of the epigraphic evidence one notices a scarce production of inscription which is due to the slow demographic and economic development of the island. Analyzing the use to which epigraphic monuments were put one notices that they were most frequent on gravestones. In addition to this type of inscriptions there is to be found a smaller number of inscriptions on cistern crowns, portals, altars, oil-storage stone basins and church bells.

Two types of writing are represented on these artifacts. The Latin script is the more frequent one while the Glagolitic script is to be found in two cases from the XVIth and the XVIIIth century. Italian, or its Venetian dialect, is characteristic during the rule of Venice, during the Ist Austrian administration, the French occupation and the IInd Austrian administration up to the sixties of the XIXth century when we witness the development of Croatian national consciousness and the Croatian language wholly replaces the official Italian language. It is especially essential to emphasize the Croatian inscription in the “cakavian” dialect engraved with Latin letters from the XVIIIth century. Only one inscription in Latin dating from the XIXth century has been registered.

The quality with which the epigraphic monuments were executed and the choice of material manifest the ambience of a provincial environment. This was conditioned by the economic power of those making the orders which was not great. The epigraphic monuments reflect the humble way of life of the island people throughout the past centuries in small settlements such as those on the island of Molat.